

Ansvarlig for innholdet: Ivar Utne, [ivar.utne\(KRØLL\)uib.no](mailto:ivar.utne(KRØLL)uib.no); overordna nettside er:
<http://www.uib.no/lle/ressurser/tjenester/personnavn>
© Opphavsrett og kopirett til denne framstillinga: Ivar Utne.
Første gang lagt ut: 16.10.2007, oppdatert: 22.10.2007 14:40_; lagra med ny adresse 04.03.2009
13:46

Den viktigste målgruppa for denne framstillinga er navnesaksbehandlere ved folkeregistera og hos fylkesmennene.

Navnesaker skal avgjøres med grunnlag i lov om personnavn og Rundskriv G-20/2002 (se referanser på overordna nettside). Dersom råda i denne framstillinga kan komme i motsetning til de nevnte dokumenta, er det de styrende dokumenta som gjelder.

NAVN I GHANA OG NÆROMRÅDENE

Ghana ligger langt sør i Vest-Afrika. Navneskikken bygger i stor grad på navnestradisjoner fra lokale kulturer i Ghana og områdene rundt, som Akan, Ewe, Ga og Bono. Europeiske fornavn er også mye i bruk. I noen tilfeller blir europeiske ord brukt som navn.

Tradisjonelt er det individuelle navn, lite felles navn i familien

Hver person har vanligvis to eller flere navn, og det har ikke vært etternavnsskikk.

Som for store områder sør for Sahara, har skikken vært individuelle navn for hver person, altså ikke felles navn i familien. Det innebærer at navn vanligvis ikke har blitt overført fra foreldre til barn, og heller ikke mellom ektefeller.

I noen tilfeller kan ektamannens navn bli tatt i bruk som et navn for kona, i noen tilfeller med ei hokjønnsending. Barn får også i noen tilfeller navn fra foreldre eller tidligere generasjoner. Slik overføring av navn likner mer oppkalling med fornavn enn på bruken av etternavn.

Det er gradvis overgang til faste etternavn. Da blir f.eks. ett av navna til personen eller ett av farens navn blir tatt i bruk som det.

Opphav og plassering

Det er vanlig at navn blir bestemt ut fra ukedagen som barn blir født, kalt dagnavn. Det vil si at personnavna er språklig beslekta med navna på ukedagene. Dagen fredag heter *efiada* hos akanene og *fieda* hos bonoene, som begge er blant folkegruppene i Ghana. I begge disse kulturene får gutter født på fredag navnet *Kofi*, og jenter får *Afia*. Oftest veksler personnavna med språk og kultur. Dagen søndag heter *kwasiada* hos akanene og *kwasiada* hos bonoene. Jenter født på søndager kan få navnet *Akosua* hos akanene og *Kosua* hos bonoene. Dagnavn blir tradisjonelt gitt som første navn.

Navn med mange ulike typer betydninger blir gitt som navn etter dagnavnet. Det kan dreie seg om navn for nummer i søskenflokk, omstendigheter ved fødselen, oppkalling, eller annet. Hos akanene kan barn nummer 4 få navnet *Anan*, og nummer 9 kan få *Nkrumah*, for begge kjønn. Det fins også skikker som innebærer at alle typer navn kan bli første fornavn istedenfor dagnavn. Dette fins det mange eksempler på i det norske folkeregisteret.

Europeiske navn blir oftast plassert først, men kan komme i andre posisjoner, også sist, f.eks.: *Kofi Enoch* og *Francis Nkruma*. Når personer får europeiske navn, kan navn etter ukedagene komme deretter, f.eks.: *Mary Abena Osei* (*Abena* = kvinne, tirsdag). Noen har ikke navn etter ukedager, som *Liss Pokwaah*. (Eksempla er laga for denne framstillinga.)

Dels kjønnsbestemte navn

Noen navn er brukt for ett kjønn, og andre blir brukt for begge. Navn etter ukedagene er normalt kjønnsbestemte. Andre typer navn er i noen tilfeller kjønnsbestemte, i andre tilfeller ikke.

Overgang til etternavn

Når folk blir registrert på skoler i Ghana, eller i andre lands register, blir gjerne første navn til fornavn og siste til etternavn. Dette ser ikke ut til å bli bestemt av hva slags opphav eller betydning hvert navn har, men muligens helst etter posisjon i den opprinnelige navnerekka.

Behandling etter norske regler

Som det går fram ovenfor er navnekulturene i Ghana i hovedsak kulturer som ikke skiller mellom for- og etternavn. Det innebærer at navn med opphav i de lokale kulturerne kan brukes etter de norske reglene for navn fra kulturer som ikke skiller mellom for- og etternavn i § 3, § 4 og § 8. Dessuten er det bare navn som har klar tradisjon for ett kjønn, som skal brukes kjønnsbestemt, slik det er oppgitt i lista nedenfor. Øvrige navn bør normalt kunne bli gitt som fornavn for det kjønn som det blir søkt om.

Ved navnesaksbehandling i Norge skal fornavn med europeisk opphav og tradisjon brukes med grunnlag i opphav i tradisjon i kulturer eller land som har en navnerett som skiller mellom for- og etternavn og som regulerer hvilket kjønn hvert navn skal brukes for. I noen tilfeller kan slike navn ha blitt brukt sist i Ghana, og dermed også blitt ført som etternavn. I tilfeller med førstegangsregistrering av navn og navneendringer i Norge kan en ikke legge vekt på bruken av slike navn som etternavn bl.a. i Nigeria og Ghana, og muligens flere afrikanske land. Tilsvarende er omtalt på nettsida for Nigeria, og på nettsida om "Opphav og tradisjon".

Muligens vil folk med ghanesiske bakgrunn ofte gå over til etternavnsskikk i Norge og andre land. I så fall vil de bruke ett av navna de har tilknytning til, etter en av bestemmelsene i § 4 i navneloven.

Det kan forekomme tilfeller der innvandrere fra Ghana til Norge ønsker å føre ghanesiske navnesikker videre, med at hvert barn får minst to navn der ingen er felles med foreldre eller tidligere slektsledd. I noen tilfeller kan det navnet de velger som det siste, og som det er mest aktuelt å gi som etternavn, allerede være registrert som etternavn for personer med samme kulturbakgrunn, og da mest sannsynlig ikke ha over 200 bærere. Det innebærer at det etter navneloven er beskytta.

Løsninger for sistenavn som er lik beskytta etternavn:

- Etter hovereglerne i loven, kan en da f.eks. ta andre navn, etter bytte rekkefølge slik at siste navn ikke er et beskytta etternavn.

- Alle tradisjonelle navn fra kulturer med rein fornavnsskikk bør det være mulig å gi som siste navn, og dermed også til etternavn etter norske regler. Dette bør altså være mulig trass i norske regler om beskytta etternavn. Her bør en kunne bruke unntaksbestemmelsen § 4 1. ledd nr. 9. Slike tilfeller er også omtalt på nettsida for Rwanda og Burundi.

Disse og andre skikker er i bruk i Ghana og naboland

Mye av det som står ovenfor her, gjelder for navneskikkene hos de samme kulturerne i naboland til Ghana, bl.a. for Ewe i Togo. Det fins også andre skikker knytta til etternavn og patronym (parentonym) i flere av disse kulturerne. Offisielle dokumenter for personregistrering i Togo viser at fars fornavn kan bli gitt som etternavn til barn. Andre beskrivelser av navneskikken i Ghana og landa nær, viser at folk etter gammel tradisjon kan ha klannavn som fungerer som faste etternavn.

Liste over navn fra Ghana

Navn på ukedagene i lista nedenfor gjelder de dagnavna som er omtalt ovenfor. Flere opplysninger om betydning vil komme senere. Opplysninger om kjønn er ført opp for de navna der slike opplysninger er lett tilgjengelig. Øvrige navn kan godkjennes for begge kjønn. Lista har 98 navn, og vil bli utvida.

NAVN	MERKN.	KJØNN
Aba	torsdag	Kv
Abena	tirsdag	Kv
Aboagye		
Aboagyewaah		Kv
Abra	tirsdag	Kv
Acheampong		
Addai		
Addo		
Adjei		
Adjua	mandag	M
Adobor		
Adoma		
Adusei		M
Adwoa	mandag	Kv
Adzoa	mandag	Kv
Afia	fredag	Kv
Afriyie		
Afua	fredag	Kv
Agyei		
Agyeiwaah		Kv
Agyemang		
Akosua	søndag	Kv
Akua	onsdag	Kv
Akuffo		
Akwasi		
Ama	lørdag	Kv
Amanfo		
Amma	lørdag	Kv
Amoako		
Amoateng		
Ampomaah		
Ampong		
Anan		KM
Anane		
Ankoma		
Annan		
Ansah		
Appiah		
Araba	tirsdag	Kv
Asante		M
Asantewaa		Kv
Asare		
Ato		
Atta		
Azumah		
Badu		
Baffour		
Baidoo		
Boadu		

Boakye		M
Boakyewaa		Kv
Boateng		
Buabeng		
Busia		
Dankwah		
Darkwah		
Ebow	tirsdag	M
Efua	fredag	Kv
Ekua	onsdag	Kv
Esi	søndag	Kv
Essilfie		
Folly		
Frimpomaa		
Frimpong		
Kobina	tirsdag	M
Kodjo	mandag	M
Kofi	fredag	M
Kojo	mandag	M
Konadu		
Kow	torsdag	M
Kwabena	tirsdag	M
Kwabia		
Kwabiah		
Kwadwo	mandag	M
Kwadzo	mandag	M
Kwaku	onsdag	M
Kwame		M
Kwami	lørdag	M
Kwarteng		
Kwasi	søndag	M
Kweku	onsdag	M
Kwesi	søndag	M
Mensah		KM
Nkrumah		KM
Nsiah		KM
Ntiamoah		
Ofori		
Osei		
Owusu		
Poku		
Pokwaah		Kv
Sarpong		
Tawiah		KM
Yao	torsdag	M
Yaw	torsdag	M
Yawa	torsdag	Kv
Yeboah		
Yaa	torsdag	Kv

>-----<

Denne lista ligger i et underområde til: <http://www.hf.uib.no/i/Nordisk/navn/freg/> (ta ev. kopi til nettleseren)

Ansvarlig for innholdet: Ivar Utne, Institutt for lingvistikk, litteratur og esteikk (LLE), Universitetet i Bergen

Meld gjerne fra til meg om feil og unøyaktigheter. Som for alle mine nettsider om navneskikker, arbeider jeg også videre med denne. I første runde legger jeg vekt på å få ut sentralt stoff for flest mulige navnekulturer som kan være aktuelle for saksbehandlinga i de norske folkeregistera.